

Vlaanderen
is materiaalbewust

Hoe een kringloopwinkel opstarten? Een overzicht van meer dan twee decennia hergebruik in Vlaanderen.

SAMEN MAKEN WE
MORGEN MOOIER

OVAM

WWW.OVAM.BE

INHOUDSTAFEL

Inhoudstafel	3
Inleiding	5
1. Vlaanderen: een korte situering	6
2. Ontstaan van de kringloopsector in Vlaanderen: de belangrijkste succesfactoren	7
3. Integratie van de Kringloopcentra in het Vlaamse afvalstoffen- en materialenbeleid	10
4. Professionalisering van de kringloopsector	15
4.1. De Kringwinkel als sterk merk	15
4.2. K ² -kwadraad – kwaliteit voor kringloopcentra	18
4.3. Meten is weten: registratie en rapportage	19
5. De kringloopsector anno 2015	21
5.1. 31 kringloopcentra, evenveel verzorgingsgebieden	21
5.2. Klassieke en ruimerwerkende kringloopcentra	21
5.3. Sociale tewerkstelling	22
5.4. Enkele cijfers toegelicht	24
6. Een woordje uitleg: begrippenlijst	29

INLEIDING

De kringloopsector in Vlaanderen is een sterk netwerk dat werk op maat van kwetsbare doelgroepen combineert met een belangrijke milieumeerwaarde. De structurele inbedding in het Vlaamse afvalbeleid maakte dit succesverhaal mogelijk. De consolidering kwam er dankzij de koppeling aan het tewerkstellingsbeleid, een goede samenwerking met de gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden, het streven naar professionalisering met een continue monitoring en kwaliteitsopvolging, een doordacht communicatiebeleid, de ondersteuning door een goed uitgebouwde koepel en – last but not least – de dagelijkse inzet van meer dan 5000 medewerkers.

Deze brochure bevat algemene en praktische informatie en steunt op 20 jaar Vlaamse ervaring. Wij hopen de lezer te enthousiasmeren om te starten of verder te werken aan de uitbouw van de kringloopactiviteit in zijn of haar gemeente of regio.

De brochure kwam tot stand dankzij de samenwerking tussen de OVAM¹ en KOMOSIE². De OVAM is het centrale aanspreekpunt voor het Vlaamse afvalstoffen- en materialenbeleid en heeft de kringloopactiviteit steeds een warm hart toegedragen. KOMOSIE vzw staat voor Koepel van Milieuondernemers in de Sociale Economie en overkoepelt alle erkende kringloopcentra in Vlaanderen. De vzw is actief in de social-profitsector op het kruispunt van milieu en sociale economie.

¹ Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (opgericht in 1981), Stationsstraat 110, 2800 Mechelen, www.ovam.be.

² Koepel van Milieuondernemers in de Sociale Economie, Uitbreidingstraat 470, 2600 Berchem, www.komosie.be.

1. VLAANDEREN: EEN KORTE SITUERING

Vlaanderen is de noordelijke deelstaat van België. De 3 gewesten in België hebben een parlement als wetgevende macht en een regering als uitvoerende macht en zijn elk bevoegd voor het leefmilieubeleid. Met 6 410 705 miljoen inwoners op 13 522 km² behoort Vlaanderen tot de meest verstedelijkte gebieden in Europa. De hoge bevolkingsdichtheid in Vlaanderen heeft een belangrijke invloed op het afvalstoffenbeleid in het algemeen en op de inzamelsystemen van het huishoudelijk afval in het bijzonder.

2. ONTSTAAN VAN DE KRINGLOOPSECTOR IN VLAANDEREN: DE BELANGRIJKSTE SUCCESFACTOREN

Eind jaren tachtig, begin jaren negentig van de vorige eeuw gingen enkele OCMW's (Openbare Centra voor Maatschappelijk Welzijn) en andere sociale en milieuorganisaties van start met kringloopactiviteiten. Uit het grof huisvuil dat mensen voor hun deur plaatsten, werden de nog herbruikbare spullen gehaald. Burgers mochten bellen om hun goederen te laten ophalen of brachten ze naar de kringloopwinkel. De nog herbruikbare producten werden voor een lage prijs verkocht. De inspiratie voor deze aanpak kwam uit Nederland. Daar was men al langer bezig met tewerkstellingsprojecten die ecologie en werkcreatie combineren.

Sommige kringloopcentra werkten vanuit een **sociale doelstelling**. Hoofddoelen waren het creëren van werkgelegenheid voor laaggeschoolden en langdurig werklozen en het aanbieden van goedkope goederen aan mensen uit kwetsbare doelgroepen. Een beperkt aantal kringloopcentra werkten uitsluitend vanuit **milieuoverwegingen**. Zij beoogden de vermindering van de afvalberg door herbruikbare en recycleerbare fracties te recupereren en vervolgens de bevolking te sensibiliseren en aan te zetten tot meer milieubewustzijn en hergebruik.

De combinatie van milieuzorg en tewerkstelling van risicogroepen op de arbeidsmarkt kwam er door de afstemming tussen het Vlaams beleidsdomein sociale economie (door het ter beschikking stellen van subsidies voor de aanwerving en omkadering van laaggeschoolden) en het Vlaams beleidsdomein milieu (door de inbedding van hergebruik in het afvalbeleid en door het toekennen van de unieke positie van kringloopcentra in Vlaanderen). Deze afstemming was belangrijk voor de ontwikkeling van de kringloopcentra in Vlaanderen.

Succesfactor 1:

Vrij snel in de ontwikkeling van de Vlaamse kringloopsector werd de koppeling gemaakt tussen hergebruik en sociale tewerkstelling.

In **1992** organiseerde de Volkshogeschool Elcker-ik de eerste **opleidingscyclus** voor wie wou starten met de **uitbating van een kringloopcentrum**³. In hoofdzaak werkgelegenheidsorganisaties volgden deze eerste opleiding. Ze waren op zoek naar nieuwe projecten om hun doelpubliek aan zinvol werk te helpen. Door het succes van deze opleidingen groeide bij Elcker-ik de idee om de uitbouw van de kringloopcentra in Vlaanderen mee te ondersteunen. Dit gebeurde door informatie te geven aan de overheid en andere organisaties, door het organiseren van vorming en door het structureren van de bestaande kringloopactiviteiten in een overlegorgaan om de belangen van de kringloopsector te verdedigen en een verdere professionalisering te bewerkstelligen.

Begin 1993 waren slechts 5 kringloopcentra operationeel. De kringloopcentra waren op beleidsniveau amper gekend. In 1995 waren er 18 centra actief en stonden er 13 in de startblokken.

³ Dank zij de steun van het Fonds voor Leefmilieu van de Koning Boudewijnstichting en de toenmalige Gemeenschapsminister van Leefmilieu en Huisvesting, N. De Batselier.

In **1993** vroeg de OVAM aan de Volkshogeschool Elcker-ik om een studie over de haalbaarheid van de kringloopcentra en hun rol in het voorkomen en beheersen van afval. Deze studie pleitte voor beleidsondersteuning van de kringloopcentra en de opname ervan in het Vlaamse afvalstoffenplan. Op basis van de bevindingen van deze studie, besloot de OVAM om de werking van de kringloopcentra op te nemen in haar afvalstoffenbeleid⁴. De kringloopcentra en haar activiteiten kregen vaste voet aan de grond in Vlaanderen.

Het afvalstoffenplan 1991-1995 bepaalde dat het grof huisvuil in opdracht van de gemeente minstens tweemaal per jaar huis aan huis, moest worden opgehaald en worden gesorteerd op recupereerbare materialen⁵. Dit verplichtte de gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden hun afvalbeleid te hertekenen.

De aan de kringloopcentra aangeleverde goederen worden beschouwd als “goederen zonder waarde” voor diegenen die er zich van ontdoen en worden bijgevolg gratis aan de kringloopcentra afgeleverd. Goederen die niet herbruikbaar lijken, worden niet aanvaard of meegenomen.

De goederen krijgen nadien een geldelijke waarde door de behandeling die de kringloopcentra er aan geven. Hierdoor onderscheiden Kringwinkels zich van andere tweedehandsinitiatieven. Ze onderscheiden zich tevens van recyclagebedrijven omdat zij niet beschikken over industriële installaties. De focus is gericht op hergebruik, toch is iets minder dan de helft niet meer verkoopbaar in “De Kringwinkel”. Voor deze fractie wordt gezocht naar nuttige toepassingen.

De meeste Kringwinkels kozen als juridische vorm de vereniging zonder winstoogmerk.

Succesfactor 2:

De opname van de kringloopcentra in het Vlaams afvalbeleid zorgde ook voor een verankering in het lokale afvalbeleid.

⁴ Kringloopcentra in Vlaanderen, rapport opgesteld in opdracht van de OVAM, Filip Lenders, Volkshogeschool Elcker-ik, Antwerpen, 1993.

⁵ Afvalstoffenplan 1991-1995, pg.139.

Al snel profileerden de kringloopcentra zich als onmisbare schakel in de afvalinzameling en kregen zij een complementaire rol toebedeeld in het gemeentelijk afvalstoffenbeleid. Een goede coördinatie, samenwerking en taakafbakening met de gemeenten en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden waren noodzakelijk voor de leefbaarheid van de kringloopcentra. De gemeente bleef verantwoordelijk voor de ophaling van het grof huisvuil. De kern van de kringloopbedrijvigheid bevatte het inzamelen, bewerken en verkopen van afgedankte goederen die nog bruikbaar waren. Niet herbruikbare, defecte en versleten goederen werden niet aanvaard.

De cursisten die ondertussen de eerste kringloopcentra hadden opgestart, bleven elkaar ontmoeten omdat de uitdagingen waarvoor ze stonden gemeenschappelijk waren. Dit leidde tot de oprichting van de Koepel van Vlaamse Kringloopcentra (KVK) in **1994**.

Succesfactor 3:

De Koepel van Vlaamse kringloopcentra (KVK) groepeerde quasi alle kringloopcentra en was de motor achter de ontwikkeling van het kringloopbeleid in Vlaanderen.

De **belangrijkste doelstellingen van de koepel** waren het begeleiden van de kringloopcentra in hun verdere professionalisering door informatie-uitwisseling en ondersteuning en het optreden als representatieve partner naar de relevante overheden. De OVAM subsidieerde de werking van de KVK jaarlijks met een toelage van 25 000 euro en dit gedurende minstens 5 jaar. De Koepel van Vlaamse Kringloopcentra

verwierf doorheen de jaren veel ervaring in het uitbouwen en ondersteunen van een specifieke activiteitensector die zorg voor het leefmilieu en sociale tewerkstelling combineerde. Na een verruiming van de KVK in juli 2008, heette deze voortaan de Koepel van Milieuondernemers in de Sociale Economie (KOMOSIE vzw). Naast hergebruik heeft KOMOSIE ondertussen ook energiebesparing en voedseloverschotten aan haar activiteiten toegevoegd.

Continuïteit en verdere professionalisering waren de absolute vereisten en de uitgangspunten voor de verdere groei van de kringloopcentra in Vlaanderen. De kringloopcentra dienden zowel intern als extern verder te groeien.

- **Interne groei** door het verhogen van de efficiëntie van de ophaling, verwerking en verkoop met als belangrijke aandachtspunten: opleiding, goed management, gerichte financiële ondersteuning en bekendheid.
- **Externe groei** door het vergroten van het maatschappelijk draagvlak en het uitbreiden van de kringloopactiviteit in Vlaanderen. Cruciaal hierbij waren afspraken over gebiedsafbakening waarbij onnodige concurrentie tussen kringloopcentra werd vermeden, uitdragen van een uniform concept, streven naar samenwerking met de gemeente via typecontracten, verwerven van financiële ondersteuning (start- en investeringspremies) en op een uniforme wijze de behaalde resultaten registreren en rapporteren.

Succesfactor 4:

De professionalisering van de centra was belangrijk om de verworven plek in het beleid te bestendigen.

3. INTEGRATIE VAN DE KRINGLOOPCENTRA IN HET VLAAMSE AFVALSTOFFEN- EN MATERIALENBELEID

Vanaf **1995** konden de Vlaamse kringloopcentra individueel een overeenkomst afsluiten met de OVAM⁶. Hierbij ontvingen de kringloopcentra jaarlijks, gedurende vier opeenvolgende jaren, een toelage van 12 447 euro. Om in aanmerking te komen voor deze toelage moesten de kringloopcentra mee het Vlaamse preventie- en recyclagebeleid ondersteunen en jaarlijks hun activiteiten aan de OVAM rapporteren.

Bijgevolg bevroegde de koepel alle centra sinds 1995 op een uniforme wijze. Aanvankelijk gebeurde dit aan de hand van een uitgebreide schriftelijke vragenlijst. In 1998 werd deze bevraging geautomatiseerd.

De werking van de kringloopcentra werd voor het eerst opgenomen in het **uitvoeringsplan Huishoudelijke Afvalstoffen 1997 – 2001**. Het plan stelde ondermeer dat het aantal kringloopcentra diende toe te nemen. De inzamelactiviteiten moesten worden geïntensifieerd door de verdere uitbouw ervan, door samenwerkingsakkoorden met de gemeenten te sluiten en door het verlenen van subsidies aan opstartende kringloopcentra. De OVAM en de Koepel van Vlaamse Kringloopcentra zouden in overleg de kringloopactiviteit in Vlaanderen verder uitbouwen. De financiële ondersteuning van 24 790 euro⁷ gespreid over 4 opeenvolgende jaren, werd voortgezet.

Voorwaarden om deze toelage te krijgen, waren onder meer:

- beschikken over een winkel;
- aanvaarden in de winkel van minstens 4 herbruikbare afvalstromen;
- organiseren van gratis ophaling;
- beschikken over opgeleid personeel;

- het jaarverslag, alle rapporten en elke wijziging in statuten bezorgen aan de OVAM;
- besteden van de toelage aan investeringen en het aantonen hiervan.

De kringloopcentra werden definitief verankerd in het Vlaams afvalstoffenbeleid en kwamen in een stroomversnelling terecht.

3 PIJLERS VAN EEN KRINGLOOPCENTRUM

- **Voorkomen van afval door het bevorderen van producthergebruik.** Herbruikbare goederen zorgden in 2014 voor een besparing van 65 000 ton CO₂.
- **Creëren van tewerkstelling voor laaggeschoolde en langdurig werklozen.** De Kringloopcentra bieden een job, een opleiding en een toekomstperspectief aan meer dan 5 000 mensen die, om uiteenlopende redenen, weinig of geen kansen krijgen op de gewone arbeidsmarkt.
- **Bestrijden van armoede door het aanbieden van goedkope kwaliteitsvolle goederen aan personen met een beperkt budget.**

⁶ 24 november 1995 principieel akkoord van toenmalige Vlaamse minister van Leefmilieu, dhr. Theo Kelchtermans, met het voorstel van de OVAM om overeenkomsten af te sluiten tussen de OVAM en de Vlaamse Kringloopcentra.

⁷ De Vlaamse Regering behield deze eenmalige startsubsidie van 24.790 euro per erkend Kringloopcentrum tot 2004.

De OVAM werkte in overleg met de KVK en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) een leidraad uit voor het sluiten van een **samenwerkingsovereenkomst tussen de gemeente en het kringloopcentrum**.

Gemeenten die deze samenwerkingsovereenkomst met een erkend kringloopcentrum aangingen, ontvingen in het kader van de **Milieuconvenant van de Vlaamse overheid**⁸, een jaarlijkse subsidie van 0,13 euro per inwoner, met een minimum van 1 240 euro en een maximum van 6 197 euro. In ruil hiervoor informeerden de gemeenten de bevolking over de kringloopactiviteit in hun gemeente en de mogelijkheid om herbruikbare goederen naar het kringloopcentrum te brengen. Vele gemeenten plaatsten een container voor herbruikbare goederen op hun recyclagepark en vergoedden de kringloopcentra via een tonnagevergoeding voor de ingezamelde herbruikbare goederen.

Gemeenten met meer dan 40 000 inwoners moesten een kringloopcentrum op hun

grondgebied hebben. Tegen 2001 diende elke Vlaming terecht te kunnen bij een kringloopwinkel in de buurt. Ondertussen werd het verzorgingsgebied van een kringloopcentrum opgetrokken tot minstens 75 000 inwoners. Een bepaalde schaalgrootte was immers nodig in het kader van de verdere professionalisering. Door het aantal inwoners per verzorgingsgebied op te trekken volgden er ook een aantal fusies tussen kringloopcentra.

Het volgende uitvoeringsplan Huishoudelijke Afvalstoffen ging nog een stap verder. De kringloopcentra dienden hun prestaties op te trekken tot een hergebruiksresultaat van 5 kg per inwoner per jaar tegen eind 2007. Dit moest resulteren in een halvering van de hoeveelheid herbruikbaar materiaal uit het grofvuil⁹. De kringloopcentra dienden verder te streven naar verzelfstandiging om op termijn autonoom te kunnen werken. Degelijke opleiding van het personeel en een verdere professionalisering van de bedrijfsvoering waren hierbij essentieel.

⁸ Optie 5 van het gemeentelijk Milieuconvenant 1997- 1999.

⁹ Uitvoeringsplan Huishoudelijke afvalstoffen 2003 – 2007, Actie 26, pg. 95.

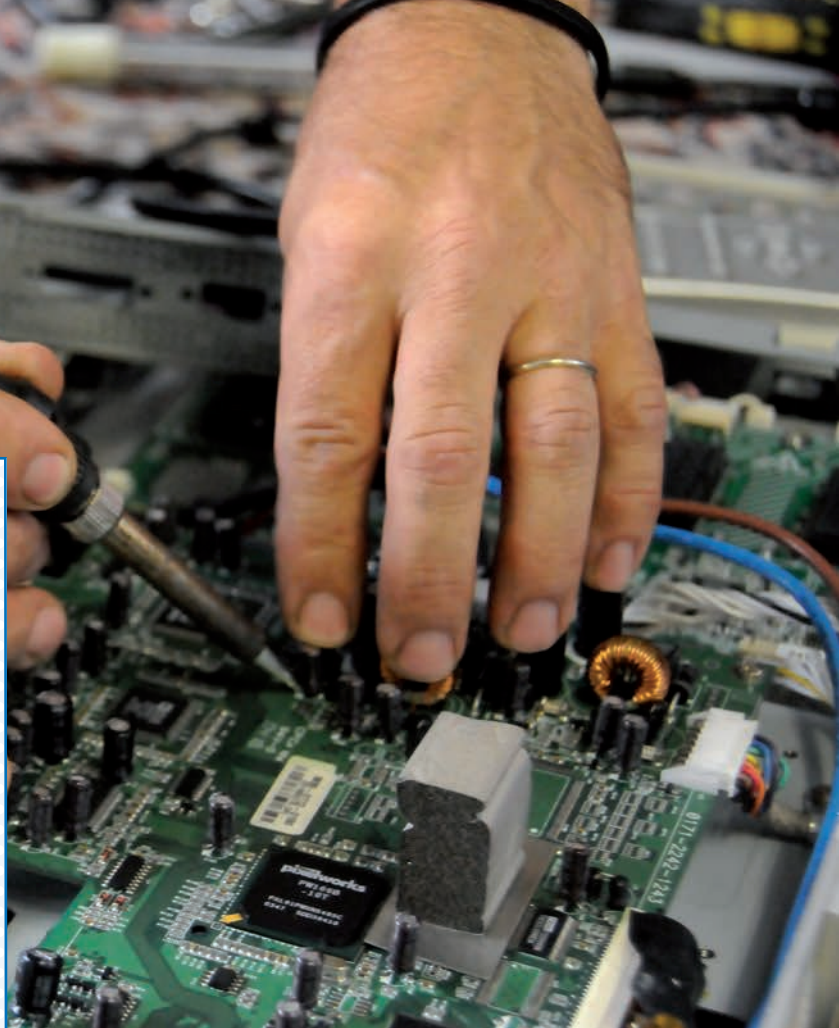
REVISIE: DE WEG NAAR KWALITATIEF INZAMELEN EN HERSTELLEN VAN AFGEDANKTE ELEKTRISCHE EN ELEKTRONISCHE APPARATEN (AEEA)

De koepel ontwikkelde in 1999 “Revisie” als kwaliteitslabel voor AEEA.

De doelstelling was om een gebiedsdekkend netwerk te vormen met herstell-werkplaatsen die elektrische en elektronische toestellen inzamelen, herstellen en verkopen in de Kringwinkel. Een projectmedewerker bij KVK tekende een kwaliteitskader uit met de nodige procedures, werkinstructies, registratietools en opleiding. De OVAM subsidieerde het Revisieproject tot eind 2008. In dat jaar werd ook een registratie-programma ingevoerd voor de verschillende AEEA-activiteiten.

In 2015 is Revisie een stevig ontwikkeld kwaliteitslabel in de sector. Een 300-tal personen werken voor 19 herstellateliers en leveren kwaliteitsvolle toestellen aan meer dan 60 Kringwinkels.

De kringloopcentra zamelen AEEA in via de eigen inzamelkanalen (klanten die AEEA afleveren of laten ophalen bij hen thuis) en via Recupel¹⁰. Hiertoe heeft KOMOSIE een raamovereenkomst met Recupel afgesloten. Deze raamovereenkomst verschaft toegang voor die centra die hun AEEA volgens het Revisiekwaliteitssysteem herstellen. Deze overeenkomst schetst de spelregels (logistiek, cijfermatig, kwalitatief en financieel) en omvat de toegang tot herbruikbare AEEA via zowel de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden als via de distributiekkanalen van Recupel.

Het plan bepaalde dat herstellarbeid door kringloopwinkels diende te worden aangemoedigd. Hiervoor moest worden geïnvesteerd in een **netwerk van hergebruikscentra**. Dit zijn gespecialiseerde werkplaatsen waar nazicht, testen en herstellen van afgedankte elektrische en elektronische toestellen op een grotere schaal wordt aangepakt. Hergebruik van deze toestellen moest bovendien op een brede schaal communicatief worden ondersteund. De kringloopcentra en hergebruikcentra ontwikkelden daartoe het kwaliteitslabel “Revisie”.

¹⁰Recupel: erkend organisme voor de uitvoering van de aanvaardingsplicht van afgedankte elektrische en elektronische apparaten in België, www.recupel.be.

Kringloopcentra moesten verder streven naar een meer kwalitatieve dienstverlening en steeds de tweezijdige sociale doelstelling voor ogen houden, namelijk goederen aanbieden aan minder koopkrachtige burgers en zorgen voor tewerkstelling van kwetsbare doelgroepen. Met het beleidsdomein Tewerkstelling (werk en sociale economie) werkte de sector samen aan een afstemming van de personeelsgroei.

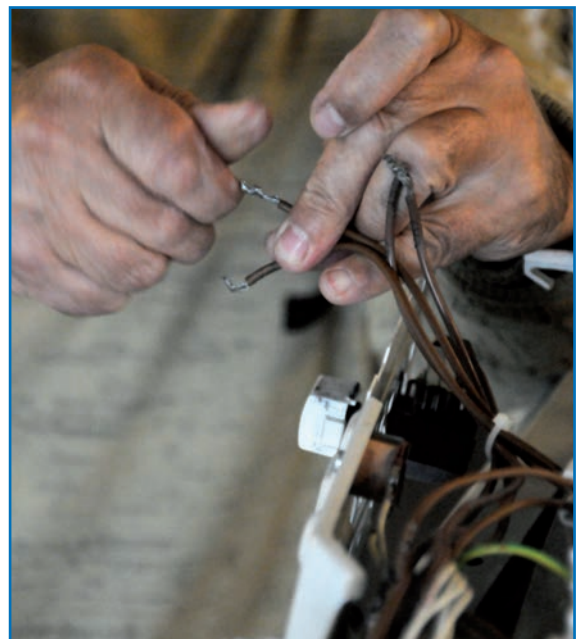
Het uitvoeringsplan benoemde ook de financiële verantwoordelijkheid van de lokale besturen en provincies inzake de ondersteuning van de kringloopcentra. Kringloopcentra zorgden voor lokale sociale tewerkstelling en vermeden dat herbruikbare goederen werden verbrand of gestort. Gemeenten maakten met de kringloopcentra duidelijke afspraken inzake sensibilisering en financiering en zorgden er voor dat zij maximale toegang hadden tot herbruikbare goederen¹¹.

Een nieuwe mijlpaal werd bereikt in 2003. Het begrip **kringloopcentrum** werd definitief **juridisch verankerd in het toenmalige Afvalstoffendecreet**. Tegelijkertijd werd de basis gelegd voor het uitwerken van een **erkennings- en subsidiebesluit** om de verdere structurele groei voor de kringloopcentra mogelijk te maken¹².

Het volgende **uitvoeringsplan Milieuverantwoord Beheer van Huishoudelijke Afvalstoffen (2008-2015)** ondersteunt opnieuw de werking van de kringloopcentra¹³. Het netwerk van erkende kringloopcentra wordt verder uitgebreid en focust zich op kwaliteitszorg, professionalisering en duurzaamheid. Herstelarbeid wordt verder gestimuleerd. Kringloopcentra, producthergebruik en herstelarbeid worden geïntegreerd in het duurzaam materialenbeleid. De doelgroepen (huidige en potentiële klanten) worden blijvend benaderd via gerichte sensibilisering en informatieverstrekking.

Door de sterke werking van de KVK werden de **kringloopcentra via het VLAREA¹⁴ geïntegreerd in de aanvaardingsplicht van afgedankte elektrische en elektronische apparaten (AEEA)**. De afgedankte elektrische en elektronische apparaten door of in opdracht van de gemeente opgehaald, moeten eerst gesorteerd worden in herbruikbare en niet herbruikbare AEEA. De gemeenten kunnen hiervoor beroep doen op de door de OVAM **erkende** kringloopcentra. Het VLAREA wijzigde in de loop van de tijd herhaaldelijk. Het verplicht in te zamelen AEEA werd uitgebreid. De kringloopcentra behielden hun rol en plaats in de uitvoering van de aanvaardingsplicht van AEEA.

De **voorwaarden** voor de erkenning en de subsidiëring van de kringloopcentra¹⁵ werden vastgelegd in een besluit van de Vlaamse Regering.

¹¹ Uitvoeringsplan Huishoudelijke afvalstoffen 2003 – 2007, Actie 36, pg. 111.

¹² Decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2004, 19 december 2003 (B.S 31 december 2003) Artikel 14§9 en Artikel 16§8.

¹³ Uitvoeringsplan Milieuverantwoord Beheer van Huishoudelijke Afvalstoffen 2008-2015, Actieprogramma "Producthergebruik via kringloopcentra en andere (sociale) projecten" pg. 68.

¹⁴ Vlaamse Regering van 17 december 1997 tot vaststelling van het Vlaams reglement inzake afvalvoorkoming- en beheer, afdeling 3.5 Bruin en witgoed Art.3.5.2.

¹⁵ Besluit van 20 mei 2005.

In 2012 verruimde de OVAM van afval naar Materialenbeleid. Nieuw is de focus op het sluiten van de materialenkringloop. Dit kader zal ongetwijfeld opnieuw kansen bieden voor de kringloopsector. De sector kan een rol spelen in de verdere ontmanteling en een gerichte uitsortering van de producten die ze inzamelen, dit met de focus op het hergebruik van grondstoffen in het kader van een circulaire economie.

Tot en met 2013 was de samenwerking tussen de gemeente en het kringloopcentrum verankerd in de samenwerkingsovereenkomst tussen de Vlaamse overheid en de lokale besturen. Dankzij deze samenwerking kregen gemeenten, zoals reeds vermeld, extra middelen. In 2014 viel deze samenwerkingsovereenkomst weg. Een recente verankering in **VLAREMA**¹⁶ biedt een kader voor de continuering van deze samenwerking. De wettelijke basis voor dit extra VLAREMA-artikel is **artikel 9, §1**, van het Materialendecreet.

Voorgaande illustreert de sterke samenwerking tussen de OVAM, KVK (nu KOMOSIE) en de gemeenten vertegenwoordigd door de Vlaamse Vereniging van Steden en Gemeenten (VVSG). Deze samenwerking ligt mee aan de basis van het professioneel uitgebouwde netwerk van kringloopwinkels in Vlaanderen.

¹⁶ Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materialenkringlopen en afvalstoffen.

4. PROFESSIONALISERING VAN DE KRINGLOOPSECTOR

4.1. DE KRINGWINKEL ALS STERK MERK

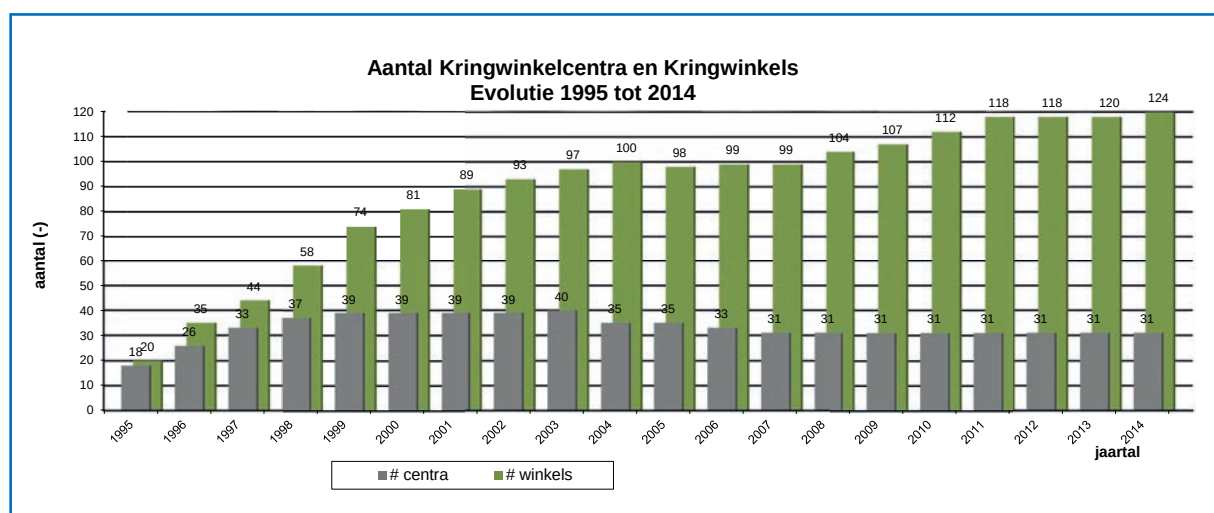
De kringloopwinkels hadden succes maar kampten met een imagoprobleem. Nogal wat winkels werden gezien als vuil en slordig. De kwaliteit van het aangeboden materiaal verschilde van winkel tot winkel. De Vlaming aanzag de kringloopwinkels als “winkels voor de arme mensen”. De drempel om een kringloopwinkel te bezoeken was groot. Letterlijk en figuurlijk werk aan de winkel dus.

In 2002 beslisten 66 toenmalige kringloopwinkels om de krachten te bundelen en ontwikkelden ze vanuit een gezamenlijke strategie en gedeelde waarden een (kwaliteits)merk: “De Kringwinkel” was geboren! Dankzij deze gemeenschappelijke merknaam werd het mogelijk om een Vlaamse communicatiecampagne uit te werken en een

herkenbare huisstijl te ontwikkelen. Ook over de kwaliteit van dienstverlening en de aangeboden producten werden afspraken gemaakt.

Begin 2015 zijn er 125 Kringwinkels¹⁷ in Vlaanderen die op een eenvormige manier communiceren, strenge (zelf opgelegde) kwaliteitsnormen naleven en hun beslissingen stoelen op de principes van maatschappelijk verantwoord ondernemen. De lancering van het merk was een strategische keuze en nodig voor de groei van de sector.

Grafiek 1: Overzicht van het aantal kringloopcentra en Kringwinkels (1995 - 2014).
Het aantal winkelpunten fluctueert begin jaren 2000 rond de 100, maar stijgt in 2014 tot 124 winkels.
De winkels hanteren een uniforme huisstijl en communiceren gezamenlijk.

¹⁷ 1 centrum koos er voor om niet aan te sluiten bij dit netwerk van Kringwinkels. Het baat 2 winkels uit.

4.1.1 Krachten bundelen op het vlak van marketing en communicatie

Het gezamenlijk merk laat De Kringwinkels toe om middelen en krachten te bundelen op het vlak van communicatie en marketing. Een jaarlijkse communicatiecampagne wordt voor en door de sector uitgewerkt. Terwijl De Kringwinkel in de beginjaren met “**originaliteit is niet duur**” vooral de focus wilde leggen op het goedkope en originele productaanbod, startten De Kringwinkels in 2014 met een nieuwe baseline “**wie kringt, die wint**”. De koper wint door iets leuks op

de kop te tikken. De brenger door zijn spullen een tweede leven te geven. De medewerker wint een job op maat. En het milieu wint door zoveel mogelijk hergebruik te realiseren. Voor de Vlaamse imagocampagne wordt samengewerkt met een professioneel communicatiebureau. Deze campagne wordt versterkt door de lokale communicatie van De Kringwinkels zelf, in dezelfde stijl. Op die manier kunnen De Kringwinkels met een beperkt budget toch optimaal sensibiliseren en activeren. Op regelmatige tijdstippen worden klanten uitgenodigd voor speciale actiedagen zoals de retrodag en de dag van de Kringwinkel.

4.1.2 Krachten bundelen op het vlak van winkelbeleid

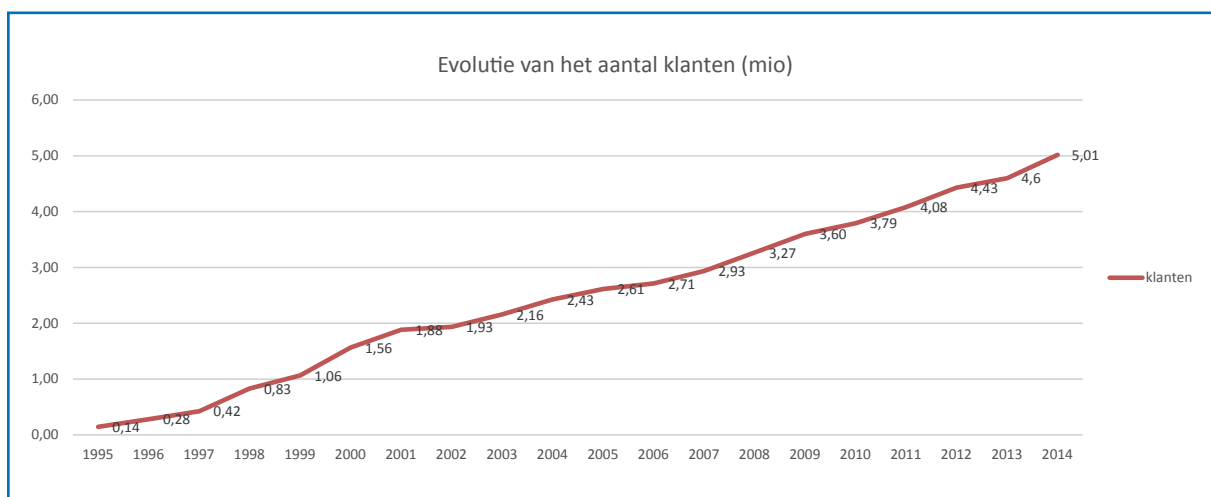
De Kringwinkels bouwen gezamenlijk aan een professionele werking en organisatie. Ze werken binnen een afgesproken kwaliteitskader, zowel voor het management van hun organisatie als voor de winkelinrichting en de service naar klanten. Om op een objectieve manier te kunnen achterhalen hoe een klant de winkel ervaart, wordt er samengewerkt met een professioneel bureau. Aan de hand van een vragenlijst met 67 criteria die de winkels zelf hebben afgesproken, krijgen zij **minimum tweejaarlijks een externe auditor op bezoek en evalueren ze zichzelf jaarlijks**. Door middel van een online rapportagesysteem krijgen ze zicht op hun concrete verbeterpunten. Om hen te ondersteunen, heeft KOMOSIE een inspiratiegids met ‘good practices’ ontwikkeld en wordt er continu een vormings- en ondersteuningsaanbod aangeboden om op de gezamenlijke verbeterpunten in te spelen. Leden met lagere scores krijgen bovendien extra ondersteuning.

4.1.3 De Kringwinkel: het werkt!

Een kwaliteitsmerk creëert vertrouwen en herkenbaarheid bij de klant. Het meest recente onderzoek (2012) naar de perceptie van De Kringwinkel bij 1000 Vlamingen, toont aan dat 70 % van de Vlamingen De Kringwinkel kent. Van die 70 % heeft de helft al eens bij De Kringwinkel gekocht, ruim een derde heeft al ooit iets gebracht naar of laten ophalen door De Kringwinkel.

De Kringwinkels spreken ondertussen een breed publiek aan. De klanten zijn niet enkel mensen met een beperkt budget. Het steeds wisselende aanbod, maar ook sociale en ecologische overwegingen zorgen voor een gevarieerd klantenbestand.

Grafiek 2: Aantal betalende klanten in miljoenen (1995-2014).

Het aantal betalende klanten zit in stijgende lijn en bedraagt 5.01 miljoen in 2014. Het groeiend succes van het netwerk is deels te verklaren door een weloordacht communicatiebeleid gekoppeld aan een groeiende populariteit van 2de hands.

4.2. K²-KWADRAAD – KWALITEIT VOOR KRINGLOOPCENTRA

K²-kwadraad startte na de invoering van de merknaam 'De Kringwinkel'. Een merknaam heeft een buitenkant en een binnenkant. De buitenkant is de communicatie naar de consumenten waarin De Kringwinkel een kwaliteitsvolle winkel belooft. Deze belofte moet De Kringwinkel waarmaken aan de binnenkant: de interne manier van werken en organiseren waarmee De Kringwinkel aan de afgesproken kwaliteitsstandaarden voldoet.

"It's not enough to demand good results, the challenge is to create the necessary conditions to achieve the requirements."

Om deze interne kwaliteit duurzaam te realiseren, is het voor De Kringwinkel belangrijk om verder te kijken dan de concrete kwaliteit van de producten en diensten. Het geheel van processen, voorwaarden en organisatiesystemen rondom deze producten en diensten –met andere woorden de 'organisatiekwaliteit'– moet ook in orde zijn, wil de organisatie niet eenmalig maar continue de labelkwaliteit garanderen.

Het project rond kwaliteit van de organisatie is gestart in 2002. Het project kreeg de naam K²-kwadraad. K² staat voor Kwaliteit voor Kringloopcentra ofwel $K \times K = K^2$

Organisatiekwaliteit vraagt een integrale aanpak. Hierbij werd gekozen voor het EFQM-model. EFQM staat voor European Foundation for Quality Management. Het is een model dat niet tot in de details vastlegt wat je wel en niet mag doen. Het geeft wel aan wat belangrijk is voor je organisatie zodat je zelf je tempo, aanpak en instrumenten kunt kiezen.

Het K²-kwadraad-project kan worden onderverdeeld in 3 fasen:

Fase 1: 2003 → 2005: ontwikkelen van het model en de instrumenten

Fase 2: 2005 → 2007: roll-out in de sector

Fase 3: 2007 → 2010: interne en externe verankering van kwaliteit en het model

Fase 1 werd hoofdzakelijk gefinancierd door de Minister van Sociale Economie. Tijdens deze fase werd het EFQM-model aangepast aan de kringloopsector en werden praktische instrumenten ontwikkeld en geïmplementeerd. Verder werden ook vele instrumenten ontwikkeld rond procesmanagement: handleidingen, sjablonen in Word en Visio, training en workshops, individuele coaching op de werkvloer ...

Fase 2 werd deels gefinancierd door de Minister van Sociale Economie en door meer dan 18 kringloopcentra. Met de roll-out werd een gemeenschappelijke 'kwaliteitstaal' ontwikkeld bij de deelnemende centra. Dit gebeurde in verschillende golven: elk jaar konden nieuwe centra deelnemen aan het project met een eigen aangepast jaarprogramma. De aandacht bleef gaan naar zowel het operationele als het managementniveau met heel wat trainingen en workshops.

Fase 3 werd volledig gefinancierd door de deelnemende kringloopcentra. Om de kwaliteitswerking binnen de kringloopsector niet te laten afhangen van subsidies, werd de coördinatie rond kwaliteit vanuit de koepel vanaf 2011 gefinancierd door het lidgeld van de leden. Op KOMOSIE werkt een stafmedewerker rond kwaliteit en innovatie, hierbij bijgestaan door de kwaliteitsverantwoordelijken van de kringloopcentra.

4.3. METEN IS WETEN: REGISTRATIE EN RAPPORTAGE

Van bij het begin ging er veel aandacht naar registratie en rapportage. Eerst was dit via een lokaal geïnstalleerd softwaresysteem (Triage). Dit systeem was goedkoop in aankoop, maar kostte veel geld voor de ondersteuning, updates en licenties. Later werd beslist om als sector te investeren in één online registratiesysteem via een centrale server (ECLIPS). Zo werd het centraliseren van gegevens gemakkelijker. ECLIPS bestaat uit heel wat modules waarmee de logistieke werking van een centrum professioneel

kan worden opgevolgd: dispatching (planning transporten), verwerking en herstel van goederen, voorraadbeheer, routeplanning, bijhouden klantgegevens, urenregistratie, kassa, rapportage, afvalstoffenregister ... ECLIPS houdt bovendien de in- en uitgaande goederenstroom (instroom, hergebruik, restafval, recyclage) bij. Zo weten de kringloopcentra wat er bij welke klant, uit welke gemeente en via welk kanaal wordt ingezameld.

De OVAM stelt een rapporteringssysteem ter beschikking. De jaarlijkse rapportering en het gebruik van uniforme gewichtstabellen hebben de OVAM en De Kringwinkels toegelaten om op een consistente wijze de inzamelgegevens te bundelen, te verwerken en hergebruikpercentages te berekenen. Dit laat toe jaar na jaar de resultaten op te volgen

en inzicht te verwerven in de ontwikkeling van de kringloopactiviteit in Vlaanderen. Deze resultaten vormen dan ook de basis voor verdere ondersteuning, nieuwe initiatieven, de uitbouw van een netwerk van Kringwinkels, verdere verankering ervan in het Vlaams afvalstoffen- en materialenbeleid en uitstippelen van beleidslijnen en een toekomstvisie. Via benchlearning kunnen kringloopcentra bovendien ook van elkaar leren. Waarom zamelt een bepaald kringloopcentrum meer in met minder personeel? Hoeveel bedraagt de omzet van de productgroep textiel van de ene Kringwinkel t.o.v. een vergelijkbare andere Kringwinkel?

EEN KRINGLOOPCENTRUM? EEN KRINGWINKEL?

De Vlaamse Regering legde in 2005 de criteria vast voor erkenning en de subsidiering van de kringloopcentra.

Enkele voorbeelden:

- het verzorgingsgebied moet minstens 75.000 inwoners omvatten;
- een winkel is wekelijks minstens dertig uur open;
- de gecumuleerde winkeloppervlakte van het kringloopcentrum bedraagt minstens 400 m² en komt overeen met een equivalent van minstens 1m² per 200 inwoners in het vastgelegde verzorgingsgebied;
- een kringloopcentrum biedt minstens de volgende zes productgroepen aan: elektrische en elektronische apparaten, kleding, meubelen, vrijetijdsartikelen, huisraad en diverse artikelen.

KOMOSIE ontwikkelde voor De Kringwinkel aanvullende kwaliteitscriteria.

Enkele voorbeelden:

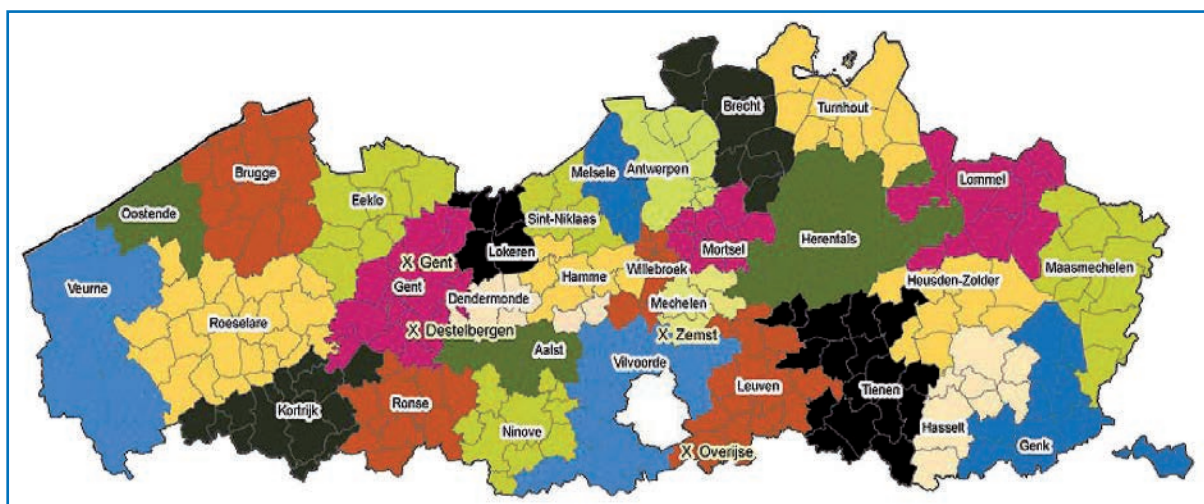
- Toegankelijkheid: routebeschrijving op website, zichtbaarheid winkel van op straat, aanwezigheid van parking en fietsenstalling, bereikbaarheid winkel met openbaar vervoer, toegankelijkheid voor rolstoelen en kinderwagens.
- Binnenkomst en ontvangst: klantvriendelijkheid bij binnenkomen en aan telefoon.
- Winkelcomfort: gestructureerde indeling van de winkel met brede gangpaden, de aanwezigheid van winkelmandjes.
- Huisstijl en herkenbaarheid van De Kringwinkel: duidelijke en herkenbare communicatie naar de klant.
- Look en feel: winkels zijn voldoende verlicht, verlucht, netjes en rustgevend ingericht met de juiste productpresentaties.
- Betaling en afscheid: vlotte en vriendelijke afrekening, aanwezigheid van bancontact, aandacht voor wachttijden aan de kassa.

5. DE KRINGLOOPSECTOR ANNO 2015

5.1. 31 KRINGLOOPCENTRA, EVENVEEL VERZORGINGSGEBIEDEN

In 2015 bestaat de kringloopsector uit 31 individuele en autonome bedrijven, elk met een welomlijnd verzorgingsgebied: een verzameling van steden en gemeenten waar het kringloopcentrum goederen mag ophalen en verkopen. Deze unieke werkingsgebieden zijn vastgelegd en bepaald door een besluit van de Vlaamse Regering (2005).

Figuur 1: Overzicht verzorgingsgebieden Kringloopcentra in Vlaanderen (2015).

In de meeste gemeenten is slechts één erkend kringloopcentrum verantwoordelijk voor de inzameling van herbruikbare goederen, in opdracht en in samenwerking met de lokale besturen.

Dit systeem zorgt ervoor dat de centra minder met elkaar in concurrentie treden en stimuleert samenwerking door bijvoorbeeld het uitwisselen van praktijkervaring.

Er is een grote verscheidenheid tussen de verschillende centra. Dit betreft zowel de centra zelf (activiteiten, aantal winkels, personeel ...) als hun werkingsgebied (grootte, landelijk versus stedelijk ...). De verdeling van deze verwerkingsgebieden is historisch gegroeid uit de opeenvolgende oprichtingen en overeenkomsten.

Elk kringloopcentrum heeft een erkenning van de OVAM. De OVAM deelt de kringloopcentra in 2 groepen in nl. ruimerwerkende (22) en klassieke (9) centra.

Vlaanderen wordt in zijn totaliteit bediend door een gebiedsdekkend netwerk van kringloopcentra. Het succes van de kringloopactiviteit is onder meer te danken aan het werken met erkende kringloopcentra binnen een afgebakend verzorgingsgebied. Hierdoor blijft de concurrentie tussen de centra op een stimulerend niveau. Een verzorgingsgebied bestrijkt gemiddeld 200 000 inwoners.

5.2 KLASSIEKE EN RUIMERWERKENDE KRINGLOOPCENTRA

Een **klassiek kringloopcentrum** focust op de systematische inzameling, sortering en verkoop van goederen met het oog op hergebruik (= selectieve inzameling). Deze centra zijn erkend voor product-hergebruik, zoals vermeld in VLAREMA. Basisvoorwaarde hiervoor is dat de goederen met een visuele voorselectie worden ingezameld met als doel producthergebruik. Het sorteren, controleren en de herstelactiviteiten behoren eveneens tot de basiswerking.

Een **ruimerwerkend centrum** maakt ook gebruik van integrale inzameling van bijvoorbeeld textiel en AEEA via huis-aan-huisinzameling en containers waarbij de goederen niet vooraf geselecteerd worden. Deze activiteiten beschouwt de OVAM als afvalactiviteiten waardoor deze centra moeten voldoen aan de voorwaarden van VLAREMA.

Sommige kringloopcentra ontwikkelen **extra activiteiten in functie van producthergebruik**, zoals bijvoorbeeld een hergebruikscentrum voor AEEA of een sorteercentrum voor textiel.

De **inzamelwijze** is bepaald in het uitvoeringsplan Milieuverantwoord Beheer van Huishoudelijke Afvalstoffen. Het betreft een minimale verplichte dienstverlening aan de burgers. Herbruikbare goederen moeten gratis (omwille van de 6 % btw-regel)¹⁸ huis-aan-huis worden opgehaald of op het kringloopcentrum kunnen worden afgeleverd. Een andere mogelijkheid is het afleveren van kringloopgoederen op het recyclagepark. Een goede samenwerking met de lokale besturen is cruciaal voor een succesvolle inzameling.

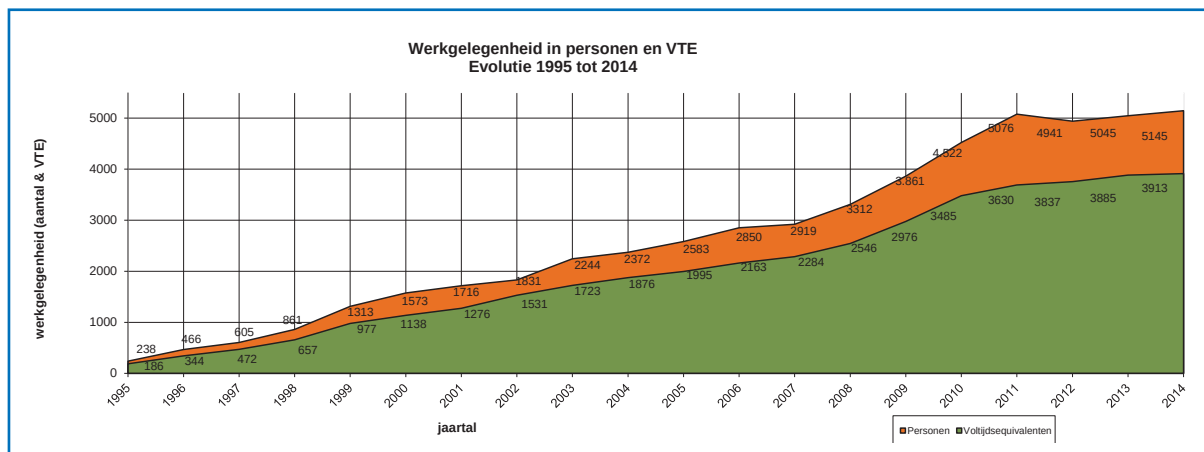

5.3. SOCIALE TEWERKSTELLING

Zoals reeds eerder gesteld, is naast hergebruik, het creëren van sociale tewerkstelling de tweede fundamentele doelstelling van de kringloopcentra. Kringloopcentra bieden vooral werk aan personen die op de reguliere arbeidsmarkt weinig tot geen kansen hebben. Ze bieden opleiding en vorming aan en bevorderen de kans op herintegratie in de arbeidsmarkt. De omkadering in de kringloopsector maakt ongeveer 1/5de van de totale tewerkstelling uit. De vereiste taken en vakkennis van het personeel zijn in een kringloopcentrum even divers als in een gewoon bedrijf, gaande van het inzamelen met bestel- of vrachtwagen, sorteren en opslaan, herstel, verkoop in de winkel tot personeelsbegeleiding, administratie en dagelijks management.

In 2014 stelde de sector 5 145 personen tewerk, en dit via verschillende statuten zoals sociale werkplaats, arbeidszorg, werkervaring en

“artikel 60” in de OCMW-wetgeving. Dit artikel laat toe dat een OCMW een tewerkstelling kan aanbieden aan een persoon die recht heeft op een leefloon of financiële steun. Deze maatregel heeft een dubbele doelstelling. Mensen krijgen de mogelijkheid om werkervaring op te doen en arbeidsattitudes te oefenen, zodat ze meer kansen krijgen op een duurzame tewerkstelling. Tegelijkertijd worden er sociale zekerheidsrechten opgebouwd. De tewerkstelling van deze personen is beperkt in de tijd. Afhankelijk van de leeftijd van de werknemer krijgt hij een contract van 1 tot 2 jaar (de periode die nodig is om socialezekerheidsrechten op te bouwen). OCMW's werken veel samen met kringloopcentra voor de inschakeling van artikel 60'ers. Het OCMW blijft juridisch de werkgever, het kringloopcentrum is de gebruiker van de werknemer. Ongeveer 1 op 4 VTE¹⁹ in de sector werkt vandaag onder dit statuut.

Grafiek 3: Werkgelegenheid in personen en VTE (1995-2014).

Bij de start van de sector is er een aanzienlijke groei in de sociale tewerkstelling. De laatste jaren is er echter weinig tot geen toename: dit is te wijten aan het beperkt budget dat bij de subsidiërende overheid wordt vrijgemaakt voor bijkomende aanwervingen. De totale tewerkstelling bestaat voor ongeveer 20 % uit omkaderend personeel. Deze personen staan in voor het management van de organisatie en voor de begeleiding van de medewerkers. 80 % van het personeel zijn doelgroepmedewerkers. Ze staan in voor eerder uitvoerende taken op vlak van inzameling, sortering, winkelklaar maken, herstellen en verkoop van goederen.

Naast de creatie van jobs voor mensen met minder kansen op de reguliere arbeidsmarkt, bieden de kringloopcentra ook andere sociale meerwaarde. Heel wat centra werken vandaag nauw samen met de OCMW's en bieden een productaanbod aan afgestemd op de meest kwetsbare burgers. Dit kan gaan van financiële kortingen in De Kringwinkel tot bijvoorbeeld het aanbieden van een pakket goederen aan nieuwkomers.

¹⁸ De btw-regel 6 % werd in 2000 toegestaan aan alle kringloopcentra met een erkenning als sociale-economie-onderneming en met als voorwaarde dat de ingezamelde goederen gratis worden verkregen.

¹⁹ VTE = voltijds equivalent

5.4. ENKELE CIJFERS TOEGELICHT

5.4.1. Een gezond financieel beleid

Het behalen van winst is geen doel op zich voor de Kringwinkels. Een gezond financieel beleid is wel een noodzakelijke voorwaarde om de andere doelstellingen op het vlak van milieu en tewerkstelling blijvend te kunnen realiseren. Het streven naar een stabiel personeelsbeleid en rendabiliteit is voor De Kringwinkel een pure noodzaak. Dit kan worden bereikt door goed georganiseerde en gestructureerde Kringwinkels te creëren. Verscheidene kringlooppioniers in Nederland zijn over de kop gegaan omdat ze hiervoor te weinig aandacht hadden. Kringwinkels die enkel kunnen functioneren dankzij zware subsidiëring of via inzet van vrijwilligers zijn te vermijden²⁰. Kringwinkels moeten streven naar een bedrijfseconomische rendabiliteit. Door zoveel mogelijk op eigen benen te staan, reduceren De Kringwinkels financiële onzekerheden voor zichzelf.

Door het aanbieden van een breed assortiment aan goederen en door een lage prijszetting slagen De Kringwinkels erin een stevige omzet te realiseren. Met deze troeven wordt een erg brede doelgroep van klanten aangesproken: mensen uit de lagere inkomensklasse, milieubewuste kopers, schattenjagers, enzomeer. Kwaliteit en garantie van de te koop gestelde goederen spelen een essentiële rol. Basisproducten worden aan lage prijzen verkocht: 10 tot 30 % van de nieuwwaarde. Producten van hoge kwaliteit, vintage en brocante worden iets duurder geprijsd. Het gaat dan over producten die in andere tweedehandswinkels ook geveerd zijn en waar een specifieke markt voor bestaat. Dit doet men ook om opkopers te ontmoedigen. Er zijn verschillen in prijszetting tussen de verschillende Kringwinkels. Elk product is immers uniek en wordt door andere medewerkers geprijsd.

Kringwinkels hanteren een hoge rotatiesnelheid van de aangeleverde en verkochte goederen. Gezien de aard van het product biedt het aanhouden van grote of strategische voorraden geen financiële meerwaarde (tenzij seizoensgebonden artikelen zoals kerst-, paas- en Sinterklaasgerief). Door de lage verkoopprijs wegen de kosten om een product lang in voorraad te houden al snel niet meer op tegen de opbrengst. De sector maakt in belangrijke mate gebruik van kapitaalsgoederen. Er wordt geïnvesteerd in gebouwen, transportmiddelen, herstelwerkplaatsen ...

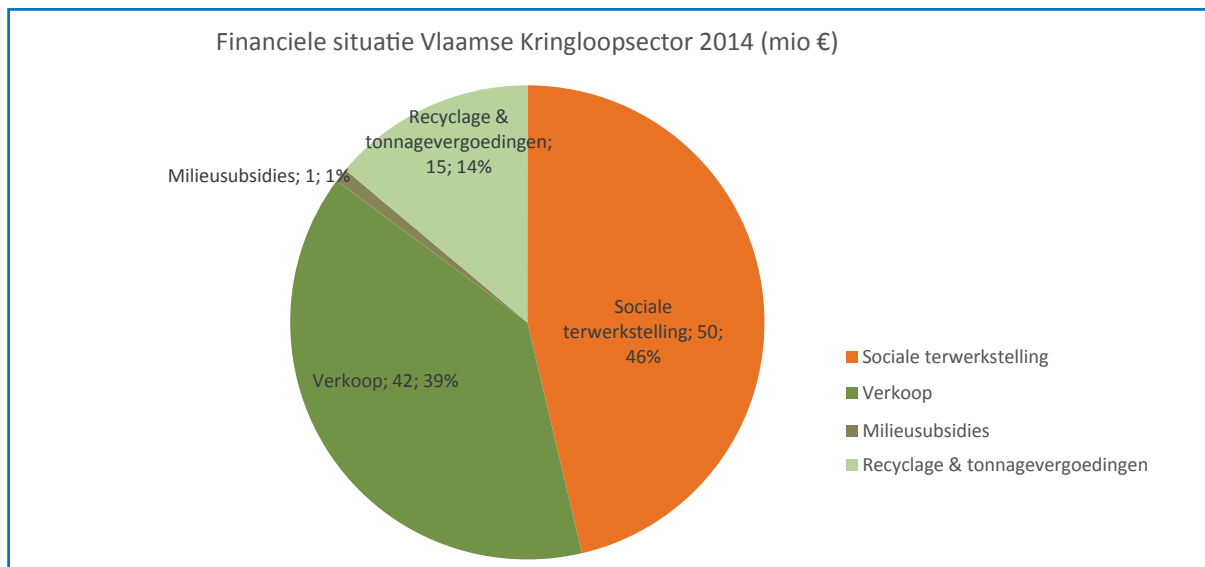

De totale omzet bestaat uit eigen inkomsten en subsidies. De eigen inkomsten komen uit de verkoop van herbruikbare goederen (39 %) in De Kringwinkel. Andere inkomsten worden gegenereerd uit de verkoop van materialen aan de recyclagesector en tonnagevergoeding voor de inzameling (14 %).

Subsidies maken gemiddeld 47 % uit van de totale omzet. De subsidies voor de tewerkstelling zijn de belangrijkste (46 %). De tewerkstellings-subsidies vormen de motor van de groei van de kringloopcentra, maar ook de overige milieu-subsidies (OVAM – 1 %) zijn en blijven belangrijk voor de leefbaarheid van de kringloopcentra²¹.

²⁰ Kringloopcentra Milieuvriendelijke verwerking van huishoudelijk afval, 1993, UIA, Instituut voor Milieukunde,

²¹ De kringloopcentra in het Vlaamse Gewest, Opvolgingsverslag 2009, p.39.

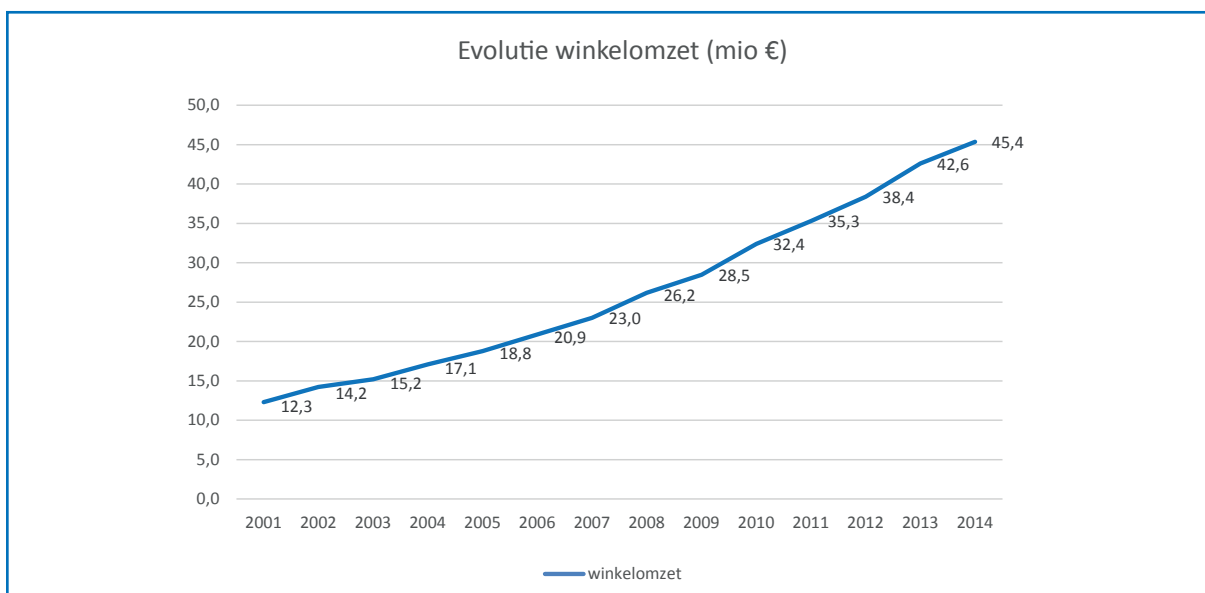

Grafiek 4: Financiële situatie van de kringloopsector.

Op jaarbasis bedroeg de totale omzet in 2014 in *grosso modo* 110 mio euro. 39 % daarvan is afkomstig van de verkoop van 2de hands producten, 14 % komt uit tonnagevergoedingen voor inzameling en uit de verkoop van recycleerbare materialen, 1% milieusubsidie van de OVAM en 46% tewerkstellingssubsidies bedragen.

Het aandeel van de subsidies neemt jaar na jaar af; eigen inkomsten uit verkoop, recyclage en dienstverlening (tonnagevergoeding) nemen meer dan de helft van de totale omzet in.

Op sectorniveau bedraagt het netto resultaat zo'n 5 % van de totale omzet. Als sociale economie engageert de sector zich om dit netto resultaat opnieuw in arbeid te investeren.

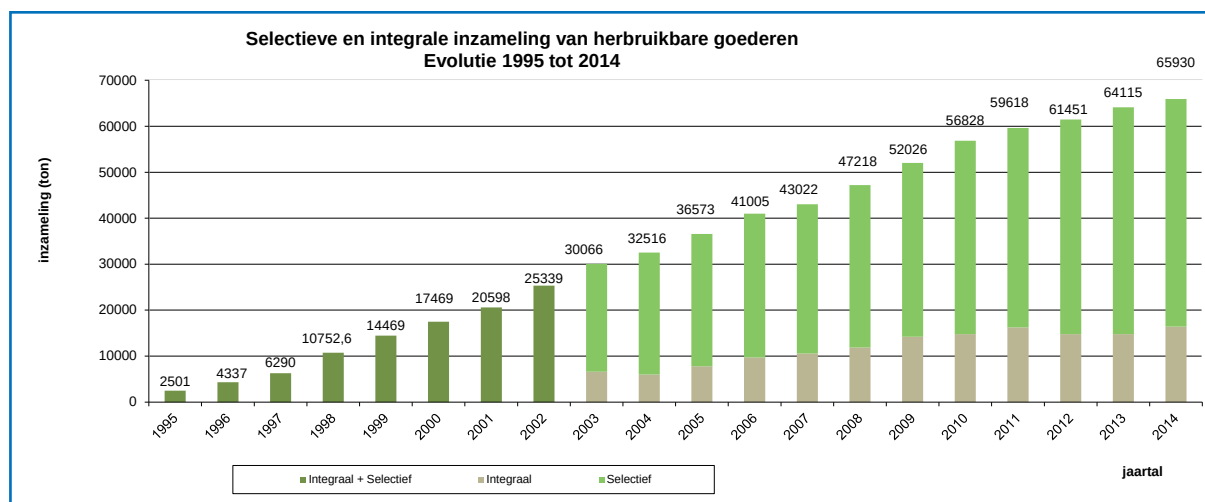

Grafiek 5: Winkelomzet in miljoen euro, excl. btw (2001-2014).

De totale winkelomzet bedraagt 45 mio euro in 2014. Deze omzet wordt gerealiseerd door de verkoop van herbruikbare producten in een van de Kringwinkels.

5.4.2 Inzameling in kg/inwoner en per inzamelmethode (integraal/selectief)

Ruim 3/4de van de totale inzameling gebeurt op selectieve wijze. Daarbij worden enkel herbruikbare producten ingezameld. Minder dan 1/4 van de inzameling gebeurt op integrale wijze. Daarbij gaat het vooral om textiel (inzameling via straatcontainers en via huis-aan-huis) en afgedankte elektrische en elektronische apparaten (AEEA) (integrale inzameling op recyclageparken en bij handelaars).

Grafiek 6: Selectieve en integrale inzameling van herbruikbare goederen (1995-2014).

De inzameling van herbruikbare producten bedraagt in 2014 65 930 ton. Hiervan gebeurt 75 % op selectieve wijze (enkel de herbruikbare producten worden ingezameld); 25 % gebeurt op integrale wijze (zonder onderscheid tussen afval en herbruikbaar product). De integrale inzameling gebeurt vooral voor de productgroepen textiel en elektrische en elektronische apparaten.

In 2014 werd 40% van al deze goederen naar de Kringwinkel gebracht; 28% haalt de Kringwinkel zelf op bij burgers en bedrijven; 19,5% is ingezameld op de recyclageparken en 12,5% komt bij de Kringwinkel terecht via overige kanalen (textielcontainers, electrohandelaars ...).

5.4.3 Hergebruik in kg, per productgroep en per inwoner

Volgende tabel toont de **inzameling van de verschillende herbruikbare fracties**. Zowat alles wat men aantreft in een doorsnee huishouden, wordt ingezameld voor hergebruik. Meubelen, AEEA en textiel maken – althans in gewicht – de belangrijkste producten uit in 2014. AEEA maakt een belangrijk aandeel uit van de totale inzameling. Een groot deel hiervan wordt door 2 centra integraal ingezameld in opdracht van Recupel. Van deze totale inzameling elektrische en elektronische apparaten, wordt slechts een klein deel effectief hersteld. Het hergebruikspercentage AEEA is dus laag.

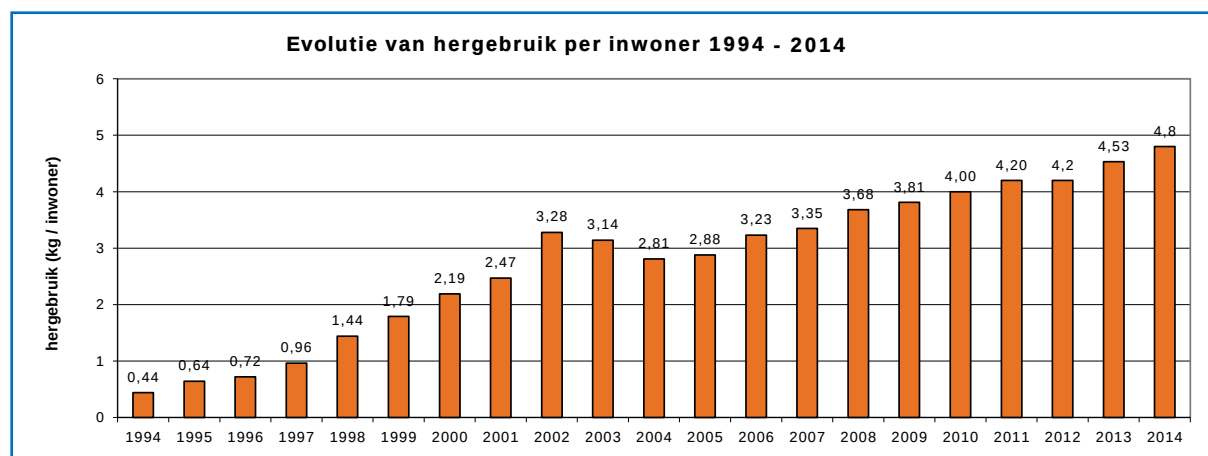

Van de totale hoeveelheid ingezamelde producten, wordt ongeveer de helft opnieuw verkocht in één van de winkelpunten. Daarnaast geeft deze tabel een overzicht van het **hergebruik in kg en in euro uitgedrukt**. Meubelen, vrijetijdsgoederen en textiel zijn de meest verkochte fracties (in gewicht). Als we de omzet bekijken, dan zien we een heel andere volgorde. Textiel steekt met kop en schouders boven de andere productgroepen uit en zorgt voor 1/3 van de gerealiseerde sectoromzet. De selectie op lokaal hergebruik van textiel blijft dus een zeer belangrijk aandachtspunt.

	inzameling (kg)	%	hergebruik (kg)	%	hergebruik (€)	%
AEEA groot wit	4.269.545	6%	621.794	2%	1.335.885	3%
AEEA koel/vries	2.888.115	4%	261.807	1%	479.595	1%
AEEA overige	8.112.856	12%	1.253.851	4%	2.326.189	5%
AEEA televisie/monitoren	3.981.285	6%	183.464	1%	141.211	0%
Boeken muziek multimedia	4.451.866	7%	1.357.580	4%	3.187.110	7%
Doe het zelf	1.552.139	2%	1.912.569	6%	499.756	1%
Gastostellen en overig	205.634	0%	140.876	0%	278.960	1%
Huisraad	5.060.675	8%	3.700.748	12%	8.051.827	18%
Meubelen	19.336.322	29%	12.938.934	42%	9.787.929	22%
Textiel	9.550.358	14%	3.172.558	10%	15.019.564	33%
Vervoersmiddelen	650.700	1%	291.836	1%	924.759	2%
Vrijetijdsgoederen	5.807.781	9%	5.109.234	17%	3.343.108	7%
TOTAAL FRACTIES	65.867.276	100%	30.945.253	100%	45.375.893	100%

Tabel 1: Overzicht van inzameling en hergebruik per fractie in 2014.
Meubelen en AEEA maken de belangrijkste fracties uit van de inzameling.

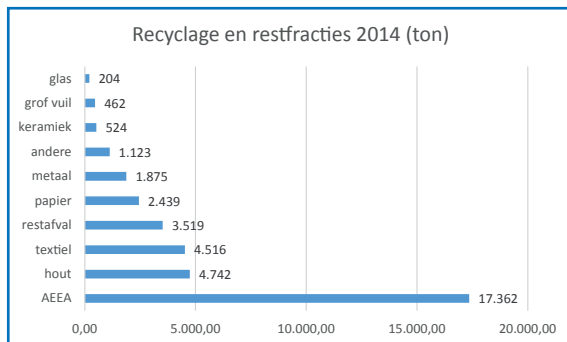
In samenspraak met de OVAM stelt de sector een streefdoel van 5 kilogram hergebruik per inwoner voorop voor 2015. Dit betekent dat de doorsnee Vlaming per jaar 5 kilogram herbruikbare producten koopt in een Kringwinkel. Volgens de prognoses zal het resultaat van de sector in 2015 4.9 kg/inwoner bedragen. De sector denkt, in samenspraak met de OVAM, aan een nieuw streefdoel tegen 2022. Het is duidelijk dat het behalen van deze doelstelling een gemeenschappelijke uitdaging is, waarbij zowel de sector als de lokale overheid een belangrijke rol speelt.

Grafiek 7: Evolutie hergebruik per inwoner (1994-2014).
Het hergebruik per inwoner bedraagt in 2014 4.8 kg/inwoner en is een belangrijke parameter voor de sector. De toename van deze parameter volgt de tendens van de voorgaande jaren.

5.4.4 Recyclage en restafval

Ongeveer 55 % van de totale instroom is niet herbruikbaar (= niet als 2de hands product verkoopbaar in De Kringwinkel). Deze instroom wordt vakkundig verwerkt. Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de belangrijkste afgevoerde fracties (2014). Ongeveer 5 % van de totale inzameling is niet herbruikbaar of recycleerbaar en wordt afgevoerd als restafval.

Grafiek 8: Afvoer van recyclage en restfracties 2014 (ton).

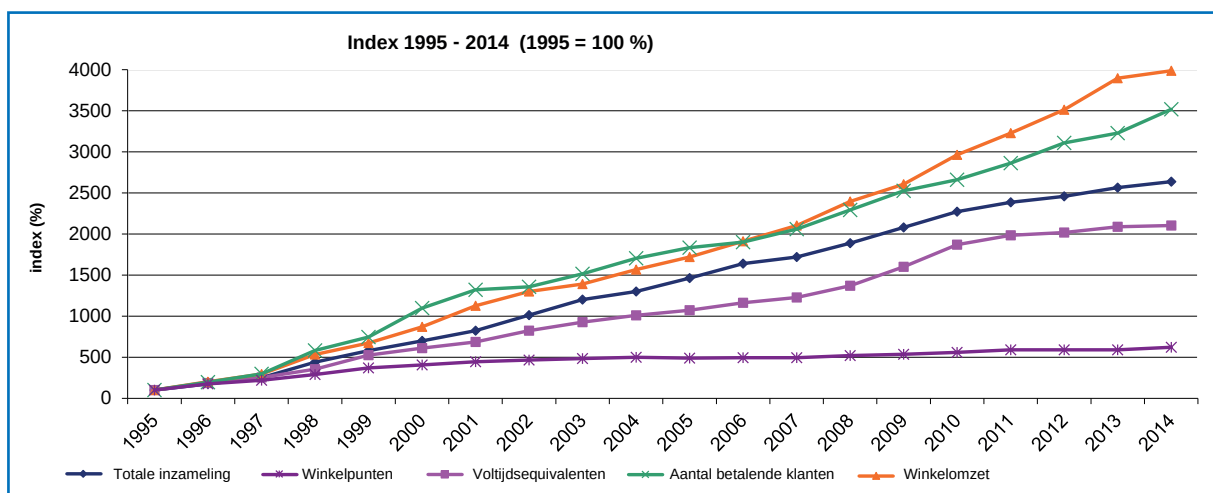
De totale afvoer van recyclagefracties bedroeg 36 764,82 ton. Een groot aandeel daarvan is AEEA dat wordt ingezameld in het kader van de aanvaardingsplicht. De afgevoerde recyclagefracties worden vakkundig verwerkt door gespecialiseerde milieubedrijven.

5.4.5 Overzichtsgrafiek

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van de belangrijkste resultaten van de kringloopactiviteiten in Vlaanderen.

De waarde van 1995 wordt als referentie beschouwd (100 %). De grafiek geeft de evolutie weer van de totale inzameling, de tewerkstelling (in VTE), het aantal winkelpunten, de winkelomzet en het aantal betalende klanten.

Volledigheidshalve moeten we vermelden dat de sector vanaf 2013 werkt met een nieuwe door de OVAM goedgekeurde artikeltypelijst op basis van nieuwe gemiddelde gewichten. 2013 moeten we dus beschouwen als een nieuw ijkpunt.

Grafiek 9: Evolutie van de totale inzameling, de tewerkstelling (in VTE), het aantal winkelpunten, de winkelomzet en het aantal betalende klanten, met 1995 als referentiejaar.

Deze grafiek toont de evolutie van de belangrijkste sectorresultaten, in procent. De referentiewaarde van 1995 is gelijkgesteld aan 100 %. De grafiek toont de gestage groei in inzameling en hergebruik, maar legt ook een historische achterstand bloot op vlak van toename van tewerkstelling. Omwille van budgettaire redenen bij de subsidiërende overheden is de groei aan tewerkstelling niet evenredig met de groei aan inzameling.

6. EEN WOORDJE UITLEG: BEGRIPPENLIJST

Code van goede praktijk AEEA bevat een overzicht van de hergebruikscriteria. Elektrische en elektronische apparaten die niet voldoen aan deze hergebruikscriteria worden vanuit milieuoogpunt beter niet hergebruikt. De OVAM is van oordeel dat dergelijke apparatuur als een afvalstof beschouwd zou moeten worden als de houder de apparatuur niet langer voor eigen gebruik wenst aan te wenden. Gebruikte elektrische en elektronische apparaten die niet voldoen aan de hergebruikscriteria, maar die potentieel nog in aanmerking komen voor hergebruik, kunnen door een hergebruikcentrum worden voorbereid op hergebruik. Dit proces van voorbereiding voor hergebruik dient aan bepaalde voorwaarden te voldoen.

De Kringwinkel: het Kringwinkelproject is het grootste samenwerkingsverband in de kringloopsector, gestuurd en ondersteund door KOMOSIE vzw. De Kringwinkel fungeert als kwaliteitslabel en handelsnaam van een groep kringloopcentra die eenzelfde huisstijl, eenvormige communicatie en strenge kwaliteitsnormen hanteren. Het is mede dit project dat de kringloopsector een gezicht gaf en op de kaart zette in Vlaanderen. Eind 2015 zijn 30 van de 31 kringloopcentra lid van de groep 'De Kringwinkel' en telt de sector 126 Kringwinkels.

ECLIPS: sinds 2013 is ECLIPS het softwaresysteem voor het registreren van de goederenstroom van ophaling tot verkoop. Het laat de centra toe om met een vernieuwde artikellijst (met gemiddelde gewichten) correcter en efficiënter te registreren. Het systeem is opgebouwd uit modules zodat de leden zelf de complexiteit van het systeem kunnen bepalen. Een uitgebreide rapportagemodule laat toe om informatie uit het systeem te genereren.

Ecoscore: is de score die elektrische toestellen in de Kringwinkel krijgt. De score vergelijkt de jaarlijkse kostprijs van een tweedehandstoestel met die van een nieuw, energiezuinig toestel. Er wordt rekening gehouden met de aankoopprijs, de verbruikskosten (elektriciteit en water) en de geschatte levensduur. http://www.dekringwinkel.be/kw/energie-en-hergebruik/de-ecoscore-_91.aspx

Hergebruik: elke handeling waarbij voorwerpen of componenten van voorwerpen die geen afvalstoffen zijn, opnieuw worden gebruikt voor hetzelfde doel als dat waarvoor zij waren bedoeld.

Hergebruikcentrum: erkend en gespecialiseerd test- en herstelatelier voor AEEA behorend tot het netwerk Revisie.

Koepel van Milieu Ondernemers in de Sociale Economie (KOMOSIE vzw): werd in 1994 opgericht onder de naam KVK om de Vlaamse kringloopcentra te ondersteunen bij hun belangenbehartiging richting de overheid. Zo slaagde KOMOSIE er in om voor haar leden een verlaagd btw-tarief (6 %) te bewerkstellingen. Met de tijd werd ook meer en meer ingezet op professioneel advies inzake kwaliteitszorg, winkelinrichting, registratie en rapportering.

Kringloopcentrum: een door de OVAM erkend rechtspersoon die over een inzameldienst, sortering en verkoopruimte beschikt en die in een binnen haar erkenning afgebakend verzorgingsgebied potentieel herbruikbare goederen inzamelt, opslaat, sorteert, herstelt en verkoopt met producthergebruik als doel.

Maatwerkbedrijf: tewerkstellingsplaats voor alle werkwillige personen met een arbeidshandicap, die niet in het normale economisch circuit terecht kunnen. Het uiteindelijke doel van het maatwerkbedrijf is tewerkstelling verschaffen aan personen met een afstand tot de arbeidsmarkt met het oog op hun verbeterde integratie in de maatschappij.

Recyclagepark: een vergunde inrichting waar particulieren en eventueel ook bedrijven onder toezicht op vastgestelde dagen en uren bepaalde gesorteerde huishoudelijke afvalstoffen en eventueel met huishoudelijk gelijkgestelde afvalstoffen kunnen deponeren. Een recyclagepark heeft tot doel de gescheiden inzameling van huishoudelijke afvalstoffen mogelijk te maken met het oog op de maximale recyclage van deze afvalstoffen.

Revisie: om de kwaliteit van elektrische toestellen en fietsen te waarborgen, hanteert De Kringwinkel het Revisiekwaliteitslabel. De klant wil zeker zijn dat een elektrisch toestel uit De Kringwinkel correct en veilig werkt. In gespecialiseerde herstellateliers ondergaat elk toestel een grondige technische controle, wordt het (indien nodig) vakkundig hersteld, getest en grondig schoongemaakt. Kwaliteit, veiligheid en energieverbruik staan hierbij op de eerste plaats.

Sociale Economie: bestaat uit een verscheidenheid van bedrijven en initiatieven, die in hun doelstellingen de realisatie van bepaalde maatschappelijke meerwaarden vooropstellen en hierbij de volgende basisprincipes respecteren: voorrang van arbeid op kapitaal, democratische besluitvorming, maatschappelijke inbedding, transparantie, kwaliteit en duurzaamheid.

Sorteercentrum voor textiel: dient voor inzamelen en sorteren van textiel, verkregen via o.a. straatcontainers en huis-aan-huisinzamelingen.

Tonnagevergoeding: verwijst naar de vergoeding per ton die het kringloopcentrum krijgt van de gemeente of gemeentelijke samenwerkingsverbanden voor de inzameling van nog herbruikbare goederen in haar verzorgingsgebied. Op die manier wordt voorkomen dat nog herbruikbare goederen bij het restafval zouden terechtkomen. Deze vergoeding kan worden berekend op basis van het aantal ingezamelde kg, het aantal hergebruikte kg, het aantal inwoners of een combinatie van voorgaande parameters. Deze tonnagevergoeding is dus geen betoelaging of subsidie maar een vergoeding voor geleverde prestaties.

Vorbereiding voor hergebruik: elke nuttige toepassing die bestaat uit het controleren, schoonmaken of repareren, waarbij voorwerpen of componenten van voorwerpen die afvalstoffen zijn geworden, worden klaargemaakt zodat ze kunnen worden hergebruikt zonder dat verdere voorbehandeling nodig is.

Redactie: Anne Vandeputte (OVAM), Veroniek Lemahieu (OVAM), Tine Van Rumst, Hans Pauwels, Tim Wagendorp, Els Poelmans, Jurgen Blondeel, Marc Willem (†) (KOMOSIE).
Foto's: Komosie vzw

